

Dubbii limaana Diigu-Kutaa 4.2

Description

Akkaataa Rabbii oltaâ€™aa Arrabsuun Dubbii Kufrii iimaana diigu itti taâ€™u

Rabbii oltaâ€™aa guddaa arrabsuun gosoota dubbiawan nama kafarsiisanii fi iimaana diigan keessaa hundarra fokkuu akka taâ€™etti lakkaawama. Kunis karaa baayâ€™een ilaallamu dandaâ€™a. Kutaa darbe keessatti karaalee muraasa ilaalle turre. Harâ€™as itti fufuun karaalee hafan ni ilaalla:

(C)â€“ Arrabsuu keessa kabaja Rabbii oltaâ€™aa hirâ€™isuutu jira. Inumaa kafaru qofa caalaa arrabsuun garmalee fokkuu fi guddaa kan taâ€™eedha. â€œArrabsuun diinummaa keessatti daangaa darbuu fi faallessu keessatti daangaa olâ€™aanaa irra gahu waan taâ€™eef. Maddi isaa kaafirri garmalee gowwaa taâ€™uu, amanti balleessuu fi hordoftoota miidhuuf fedhii guddaa qabaachu isaati.â€“(As-Saarimul Masluul-fuula 569)

Kufri qofa irra arrabsuun hamma dabalataa akka taâ€™ee wanta ifa godhu keessaa, jecha Rabbii oltaâ€™aa:

﴿وَلَا تَسْبُوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسْبُوا اللَّهَ عَدُوًّا بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾

â€œKanneen [mushrikoonni] Rabbii gaditti gabbaran hin arrabsinaa, daangaa darbuun beekumsa malee Rabbiin arrabsaniiti.â€ Suuratu Al-Anâ€™aam 6:108

Akkuma beekkamu mushrikoonni warra Ergamaa Rabbii kijibsiisanii fi osoo beekanu faallessaniidha. Ergasii Muslimooni wanta Rabbiin arrabsuutti nama geessu hojjachuu irraa ni dhoowwaman. Kanaafu, Isatti waa qindeessu, Ergamaa Isaa kijibsiisu fi diina itti taâ€™uu caalaa Rabbiin arrabsuun Isa biratti guddaa akka taâ€™e bekkamee jiraa jechuudha. (As-Saarimul Masluul-fuula 551=gabaabbinnaan)

(D)-Rabbitiin subhaanahu wa taâ€™aalaa akkana jedhee jira:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُنَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَعْنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
وَأَعَدَ لَهُمْ عَذَابًا مُّهِينًا ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ يُؤْذُنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
بِغَيْرِ مَا أَكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَنَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ﴿٥٨﴾﴾

â€œDhugamatti warroonni Rabbii fi Ergamaa Isaa rakkisan, addunya fi Aakhiratti Rabbitiin isaan abaaree jira. Adabbi salphisaas isaanif qopheesse. Warroonni wanta isaan hin hojjanneen

muâ€™mintootaa dhiiraatii fi muâ€™mintoota dubartii rakkisan, dhugumatti cubbuu fi badii ifa bahaa baadhatanii jiru.â€ Suuratu Al-Ahzaab 33:57-58

Aayat lamaan kanniin keessa karaa baayâ€™een namni Rabbiin arrabse akka kafaru ragaatu jiru. Karaalee sanniin keessaa:

1-Rakkisuu Rabbii fi Ergamaa Isaatii, fi rakkisuu muâ€™mintoota dhiiraa fi dubartii addaan baase. Muâ€™mintoota rakkisu irratti cubbuu fi badii ifa bahaa baadhate jechuun kaaâ€™e. Rabbii fi Ergamaa Isaa rakkisu irratti immoo addunyaa fi Aakhiratti abaaru fi adabbii salphisaa qopheessu godhe. Akkuma beekkamu muâ€™mintoota rakkisuun badii gurguddaa irraa taâ€™uu dandaâ€™a. kana keessa reebutu jira. kanaa ol kufrii fi ajjechaa malee homaa hin jira.â€ (As-Saarimul Masluul-fuula 41)

2-Addunyaa fi Aakhiratti akka abaaree fi adabbii nama salphisu qopheeseeif dubbata. Abaaru jechuun rahmata irraa fageessudha. Addunyaa fi Aakhiratti rahmata Isaa irraa darbamuun kaafiroaf malee hin taâ€™u. Muâ€™minni yeroo garii itti dhiyaachu dandaâ€™a. Garuu dhiigni isaa halaala kan taâ€™uu miti. Sababni isaas, haqni dhiigaa [eeggamuun] Rabbiin irraa rahmataa guddaadha. Kanaafu, haqa isaa (muâ€™mina) keessatti hin mirkanaaâ€™u.

3-Rabbitiin oltaâ€™aanakkana jedhe: â€œAdabbii salphisas Isaaniif qopheesseâ€ Qurâ€™aana keessatti azaaba (adabbii) nama salphisuu qopheessuun kaafirotaaf malee hin dhufne. Qurâ€™aana keessatti: â€œWarrooni aayata Keenyatti kafaran, isaan saniif adabbii salphisaatu jira.â€ (Suuratu Al-Jaasiyat 9) Ammas jecha Isaa: â€œAayaata ifa bahan buusnee jirra. Kaafirotaaf adabbii salphisaatu jira.â€ (Al-Mujaadalah 58:5) Azaabni (adabbiin) guddaa muâ€™mintoota sodaachisuuf dhufee jira. (Ilaali As-Saarimul Masluul-fuula 52-53)

(E)- Aalimman (beektonni) namni Rabbitiin arrabse kaafira taâ€™uu isaa irratti wali galanii jiru. Dhimma kana ilaachisee dubbii isaanii kunoo siif dhiyeessina:

Isâ€™haaq ibn Raahuuyahakkana jedha: â€œNamni Rabbitiin jabaa guddate arrabse ykn Ergamaa Isaa sallallahu aleih wassallam arrabse ykn wanta Rabbitiin buuse deebisee (fudhatu dide) ykn nabiyooota Rabbitiin keessaa nabiyii ajjeese, kana waliinu wanta Rabbitiin buusee kan mirkaneessu [osoo] taâ€™eeelle, inni kaafira akka taâ€™e aalimman irratti wali galanii jiru.â€ (At-Tamhiid 4/226-Ibn Abdul Barr)

Qaadi Iyaad ni jedha: â€œMuslimoota keessaa namni Rabbitiin oltaâ€™aa arrabse kaafira dhiigni isaa halaalefamu akka taâ€™u wal dhabbiin (khilaafni) hin jiru.â€ (Ash-Shafaa 2/582)

Ibn Hazm ni jedha: â€œRabbitiin oltaâ€™aa arrabsuun kufrii akka taâ€™e Muslimni dachii irra jiru hin faallessuâ€! Wanta qalbii isaa keessatti dhokate kan Rabbitiin malee enyullee hin beekneen osoo hin taâ€™in jecha inni jedheen isarratti murteefama.â€ (Al-Muhalla 13/498)

Ammas, Ibn Hazm namoota kana faallessan irrattiakkana jechuun deebisa: â€œJechi isaanii, â€œRabbitiin oltaâ€™aa arrabsuun kufrii miti, akkasumas, Ergamaa Rabbitiin sallallahu aleih wassallam arrabsuun kufri mitiâ€ jedhu, oduu odeefamuudha. Sababni isaas, Rabbitiinakkana jedha:

يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفَرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ
إِسْلَامِهِمْ وَهُمُّوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا

â€œHomaa hin jenneâ€ [jechuun] Rabbiin kakatu, dhugumatti jecha kufrii jedhanii jiru, Islaama [fudhachuu] isaanii boodas kafaraniiru. Wanta galmaan gahuu hin dandeenyes itti yaadan.â€ Suuratu At-Tawbah 9:74 (Al-Fasl 3/244)

Ibn Qudaaman ni jedha: â€œKan taphatu taâ€™ee kan itti xiyyefatu taâ€™ee namni Rabbii oltaâ€™aa arrabsee kafare.â€ (Al-Mughnii-10/113)

Al-Mardaawi ni jedha: â€œNamni Rabbiin arrabse mormii tokko malee kafare.â€ (Al-Insaaf 10/326)
Al-Bahuuti ni jedha: â€œNamni Rabbiin arrabse kafare. Sababni isaas, mormaa (kaadi) yoo taâ€™ee malee Isa hin arrabsu.â€ (Kashaaf al-qanaâ€™i 6/168)

Mulla Ali Qaari ni jedha: â€œNamni wanta Isaaf hin malleen Rabbiin ibse, kafare.â€ (Sharihu Al-Fiqhu Al-Akbar-fuula 227)

Rabbii oltaâ€™aatti Qoosu

Murtiin Rabbii oltaâ€™aatti qoosu murtima Rabbii oltaâ€™aa arrabsuu taâ€™a. Garuu wanta darbeetti wantoota armaan gadii dabaluu dandeenya.

A)-Hiika Istihizaaâ€™a (Ø§ÙØ³Ù’ØªÙ•Ù‡Ù’Ø²Ø§Ø;)â€“ Istihizaaâ€™a jechuun itti qoosu, qishnaa godhachuu, akka salphaa fi xiqqaa taâ€™etti ilaalu (gadi xiqqeessudha.) (Afaan Oromoo keessatti naannoo irraa naannootti hiikni wal haa fakkaatu malee jechoonni itti fayyadaman garagaraatu jira. Naannoo gariitti nama tokko yoo itti baacanii fi akka xiqqaatti ilaalan â€œqishnaa godhateâ€ jedhan. Naannoo biraatti immoo itti quose. Ingiliffaan â€œMock, ridicule, scornâ€ jechuun hiikan.)

Daangaan qoosu maalidhaa? Dubbiin tokko dubbii qoosaa (qishnaa) taâ€™uu akkamitti beekkamaa?

Sheykhul Islaam ibn Taymiyah (rahimahullahu) ni jedha: â€œMaqaan tokko lugaa ykn shariâ€™aa keessatti daangaa yoo hin qabaatin, daangaa isaa keessatti gara bartee deebiâ€™an. Kan akka qabuu, eeggumsa, gurgurtaa, dirqisiisu fi kkf. Kanaafu, rakkisuu fi arrabsuu keessatti gara bartee deebiâ€™uuun barbaachisaadha. Wanta namoonni bartee isaanii keessatti arrabsoo, gadi hirâ€™isuu ykn maqaa xureessu fi kan kana fakkatutti lakkaawan suni arrabsoo irraayyiâ€!.

Arrabsoof lugaa fi shariâ€™aa keessatti daangaan beekkamaan yoo hin jiraatin, kan itti deebiâ€™an gara bartee namootati (wanta namoonni baraniidha).â€!

Guduunfaan kanaa: wanti namoonni arrabsoo taâ€™uu beekan, suni arrabsoodha. Tarii kuni garaagarummaa haalotaa, wali galtee, aadaa, akkaataa dubbii fi kkf irratti hundaaâ€™e gargar taâ€™uu dandaâ€™a. Wanti wal fakkaate, fakkaataa isaatti qabsiifama.â€ (As-Saarimul Masluul-fuula 532, 541,543)

â€œShekhul Islaama irraa mirkaneessu ifaa kana booda jecha â€œIstihizaaâ€™a (qoosu) ykn arrabsoo ykn hirâ€™isuuâ€• jedhu daangaa wanta hunda of keessatti hammatu kaaâ€™un wanta salphaa miti. sababni isaas, boqonnaa balâ€™aa Rabbii oltaâ€™aa, Ergamaa Isaa fi amanti Islaamaa rakkisuun (azaan), maqaa xureessun, tuffachuun, gadi xiqqessun keessa seenudha. Kana ilaachise garri itti deebiâ€™an gara bartee namootati.*Kanaafu, wanti namoonni arrabsoo fi qoosa (qishnaa) taâ€™uu baratan, suni arrabsoo fi qoosa taâ€™aâ€•* (Al-Istihizaaâ€™u Biddiin, Ahkaamuhu waasaaruhu-78)

(B)-Rabbii oltaâ€™aatti qoosun wantoota iimaana diigan keessaa tokko taâ€™uu wanta agarsiisu keessaa wanta jecha Haqaa keessatti dhufeedha:

يَحْذِرُ الْمُنَافِقُونَ أَن تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ أَسْتَهْزِءُ وَأَنَّا لِلَّهِ مُخْرِجٌ مَا تَحْذِرُونَ ﴿٦٤﴾ وَلَئِن سَأَلْتُهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخْوَضُ وَنَلْعَبُ لَأَبِاللَّهِ وَعَائِدِيهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ مَمْنُونَكُمْ إِن نَعْفُ عَن طَاغِيَةٍ مِنْكُمْ نُعَذِّبْ طَاغِيَةً بِإِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٦٦﴾

â€œMunaafiqonni suuran wanta qalbii isaanii keessa jiru isaanitti beeksistu isaan irratti buâ€™uu sodaatu. Jedhi, â€œQishnaa godhaa (qoosaa), Rabbiin waan isin sodaattan [ifatti] baasa.â€• Yoo isaan gaafatte, dhugumatti [akkana] jedhu: â€œNuti haasawatti kan seennu fi taphannu qofa turre.â€• Jedhi, â€œSila Rabbiitti, keeyyattoota Isaatti fi Ergamaa Isaatti qoosaa turtanii?â€• Rakkoo hin dhiyefatinaa! Erga amantanii booda kafartanii jirtu. Isin keessaa garee tokkoof yoo irra dabarre, garee biraa immoo ni adabna, isaan yakkamtoota waan turaniif.â€• Suuratu At-Tawbah 9:64-66

Ibn Taymiyaan ni jedha: â€œKeeyyattooni kunniin Rabbiitti, aayaata fi Ergamaa Isaatti qoosun kufrii taâ€™uu jala muranii dubbatu.â€•(As-Saarimul Masluul-fuula-31)

Ibsa aayah tanaa ilaachissee Fakhru Raazi ni jedha: â€œHaala kamiiniyyuu haa taâ€™uu, amantiitti qoosun Rabbitti kafaruudha. Kunis, qoosun wanta tokko akka salphaatti ilaaloo (gadi xiqqessu) agarsiisa. Ilmaana keessatti utubaan guddaan garmalee Rabbiin ol-guddisuudha. Lamaan isaanii (itti qoosu fi ol-guddisu) bakka tokkotti walitti fiduun waan hin dandaâ€™amneedha.â€•(At-Tafsiirul Kabiir-16/124)

Aayaata tannin ilaachissee wanta Ibn Arabiin jedhee keessaa: â€œWanti munaafiqonni jedhan takkaa dhugaan (xiyyeffanno) jechuu takkaa taphaaf jechuu keessaa hin bahu. Wanti isaan jedhan haala kaminiyyuu haa taâ€™u kufriidha. Dhugumatti, kufriidhaan taphachuun kufriidha. Kana ilaachissee ummata (Muslimoota) jiddutti khilaafni (garaagarummaan yaadaa) hin jiru. Mirkaneessu obboleessa beekumsaati fi haqaati. Taphni immoo obboleessa wallaalummaati fi sobaati.â€•(Ahkaamul Qurâ€™aani 2/964)

Ibn Al-Jawzi ni jedha: â€œKuni jecha kufrii ifatti baasu keessatti xiyyeefannoon [dubbachuu] fi taphaan [dubbachuun] wal qixa akka taâ€™e agarsiisa.â€ (Zaadul Masiir 3/465)

As-Saâ€™diin ni jedha: â€œRabbii fi Ergamaa Isaatti qoosun kufrii amantii keessaa nama baasudha. Sababni isaas, hundeen amantii Rabbiin ol-guddisuu, amantii fi Ergamtoota Isaa kabajuu irratti hundaaâ€™e. Kanniin keessaa wanta tokkotti qoosun hundee kana kan faallessuu fi diiggaa cimaa kan diigudha.â€ (Tafsiiru Saâ€™dii-3/259)

Kanarratti dabalatee, dhugumatti qoosun iimaana diiga. Sababni isaas, iimaanni Rabbii jabaa guddate dhugoomsu, Isaaf masakamuu fi gadi jechuudha. Namni Rabbiitti quose, ajaja Isaatiif kan masakamu taâ€™u hin dandaâ€™u. Masakamuun ol guddisuu fi kabaju waan taâ€™eef. [Itti qoosun] immoo akka salphaatti ilaalu, salphisuu fi gadi xiqqeessudha. Kunniin lamaan (Ol-guddisuu fi (salphisuun, gadi xiqeessuun)) faallaa waliiti. Yeroma lamaan keessaa tokko qalbii keessa qubatu, kan biraan ni bada. Kanaafu, akka salphaatti Isa ilaalu fi gadi xiqqeessun iimaana akka faallessu beekkame jira. (As-Saarimul Masluul-fuula 521)

Guduunfaa

Gabaabumatti namni dhugaanis taâ€™e taphaan Rabbii oltaâ€™aa arrabsuu fi itti qoosu irraa of eeggachu qaba. Sababni isaas, kuni kufri hojjatan nama jalaa balleessuu fi adabbii cimaatti nama geessudha. Rabbii oltaâ€™aa arrabsuu fi itti qoosu keessaa badaa kan taâ€™e maal akka taâ€™e beektu? â€œRabbitiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ilma qabaâ€ jechuudha. Kuni arrabsoo guddaadha. Ragaan: Hadiisa Abu Hureeyran gabaase keessatti, Nabiyyiin sallallahu aleih wassallam ni jedhan: Rabbiin ni jedha: **Ilmi Aadam Na arrabsee jira, Na arrabsuun isaaf hin malu. Na kijibsiisee jira, [Na kijibsiisuun] isaaf hin malu. Arrabsoon isaa Ani ilma akka qabu dubbachuu isaati.**â€ Sahih Al-Bukhaari 3193

Madda:

â€œNawaqidul Iimaani al-qawliyah wal amalayahâ€ fuula 110-115, Abdulaziz bin Muhammad

Date Created

April 11, 2020

Author

admin